

УДК 377.8

DOI 10.18372/2786-823.1.17489

Волошина Олена Сергіївна

викладач-методист,

КЗ ЛОР «Бродівський фаховий педагогічний коледж імені Маркіяна

Шашкевича»,

м. Броди, Україна

olenavoloshyna12@gmail.com

ПРОФЕСІЙНІ ВМІННЯ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ ЙОГО ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ

***Анотація.** У статті розкривається сутність поняття «професійні вміння». Розглядаються шляхи розвитку професійних вмінь майбутніх вчителів у процесі їх підготовки в закладах фахової передвищої освіти.*

***Ключові слова:** професійні вміння, педагогічна культура, заклади фахової передвищої освіти.*

***Annotation.** The article reveals the essence of concept of professional skills. It considers the different ways of the development of future teachers' professional skills in the process of their training in professional pre-higher education institutions.*

***Key words:** professional skills, pedagogical culture, professional pre-higher education institutions.*

Актуальність статті. Сучасне суспільство потребує компетентних, конкурентоспроможних фахівців, здатних не лише виконувати свої професійні обов'язки, але й відповідно реагувати на виклики часу, навчатися і гармонійно розвиватися протягом усього життя, бути соціально активними особистостями з розвиненим творчим потенціалом.

Потреба суспільства в новій генерації фахівців висуває нові вимоги до їх підготовки. Державна національна програма «Освіта. Україна XXI століття» в

якості одного із найважливіших напрямів реформування системи освіти визначає підготовку нового покоління педагогів, які б творчо втілювали в реальну практику принципи гуманізації, гуманітаризації, демократизації, індивідуалізації та етнізації навчання [1, с. 331]. Вирішення цього завдання під силу педагогам з високим рівнем сформованості професійних вмінь, які є основою розвитку їх педагогічної культури.

Педагогічна культура інтегрує засвоєні професійні знання, вміння та навички, що становлять особистісний педагогічний світогляд, здатність до творчого мислення, постійного самовдосконалення та самоосвіти, сукупність особистісних соціально-значущих якостей фахівця педагогічної діяльності. Від рівня сформованості професійної педагогічної культури вчителя як фахівця залежить якість виконання ним професійних обов'язків.

Актуальність та значущість проблеми розвитку професійних вмінь майбутніх вчителів як складової їх професійної педагогічної культури доводять численні дослідження науковців та методистів.

У своїй науковій роботі В. Буряк аналізує сутність і зміст педагогічної культури, характеризує її як інтегративну характеристику педагогічного процесу [2]. В дослідженнях В. Гриньової визначено основні компоненти педагогічної культури, розкрито теоретичний та методичний аспекти формування педагогічної культури майбутнього вчителя [3]. Змісту та особливостям формування професійної культури педагога в умовах вищого навчального закладу присвячено роботу Т. Бабенко [4]. В науковому доробку С. Вітвицької описуються шляхи підвищення рівня професійної культури педагога [5].

Проблемі формування професійних вмінь майбутніх вчителів присвячено багато досліджень.

Незважаючи на значну увагу дослідників до питання професійної підготовки майбутніх педагогів, проблема формування професійних вмінь потребує подальшого вивчення.

Метою дослідження є розглянути шляхи формування професійних вмінь майбутніх педагогів в процесі їх підготовки у закладах фахової передвищої освіти (ЗФПО).

Результати дослідження. У загальному розумінні вміння - це готовність людини успішно виконувати певну діяльність, яка ґрунтується на знаннях і навичках [6, с. 405]. Професійні вміння вчителя – це сукупність найрізноманітніших дій, які перш за все співвідносяться з функціями педагогічної діяльності, значною мірою виявляють індивідуально-психологічні особливості вчителя і свідчать про його професійну компетентність [7, с. 7].

Сутність професійних педагогічних умінь полягає в аналізі вчителем умов і способів розв'язання певного завдання (проблеми), відборі з наявних у досвіді знань, способів діяльності і навичок та їх застосуванні в освітньому процесі [8]. Таке розуміння сутності професійних вмінь підкреслює провідну роль теоретичних знань у формуванні тактичної готовності майбутніх вчителів, єдність теоретичної та практичної підготовки, багаторівневий характер умінь і можливість їх вдосконалення шляхом автоматизації окремих дій.

Професійні вміння, якими повинен володіти вчитель, визначені професійним стандартом вчителя та об'єднані у групи відповідно до ключових професійних компетентностей: мовно-комунікативної, предметно-методичної, інформаційно-цифрової, психологічної, емоційно-етичної, компетентності педагогічного партнерства, інклюзивної, здоров'язбережувальної, проєктувальної, прогностичної, організаційної, оцінювально-аналітичної, інноваційної, здатності до навчання впродовж життя, рефлексивної компетентності.

Важливого значення у формуванні професійних вмінь майбутніх вчителів у процесі їх підготовки набуває забезпечення тісного зв'язку між навчальною і позааудиторною діяльністю, урізноманітнення видів і форм освітнього процесу. У свою чергу, це надає можливості для професійного та інтелектуального зростання, розвитку критичного мислення, сприяє створенню необхідних умов

для розвитку обдарованої особистості майбутнього педагога, формує готовність до здійснення професійної діяльності в умовах сучасного суспільства.

Освітній процес в педагогічних ЗФПО здійснюється на засадах комунікативного, компетентнісного, особистісно-орієнтованого, інтегрованого, діяльнісного підходів з використанням інноваційних технологій навчання: інтерактивного, кооперативного, проблемно-ситуаційного та проєктного навчання, ігрових технологій, ІКТ, технологій дистанційного та змішаного навчання, технологій перевернутого навчання, технологій розвитку критичного мислення.

Істотну роль в процесі підготовки майбутніх педагогів відіграє педагогічна практика, яка інтенсифікує процес професійного становлення та самовизначення фахівця, забезпечує інтеграцію теоретичної професійної підготовки і практичної діяльності в освітніх закладах, активізує процес формування педагогічних умінь, професійно значущих якостей особистості, створює умови для формування педагогічної позиції [9]. Одним із принципів організації педагогічної практики є принцип інноваційності у педагогічній діяльності, який передбачає орієнтування студентів на використання форм, методів, прийомів роботи, що відповідають особливостям особистості сучасного школяра та сучасної школи, зокрема ІКТ, групових та ігрових форми навчання, технологій «навчання в русі» та розвитку критичного мислення, арт-технологій тощо.

Важливою складовою професійної підготовки майбутніх вчителів є позааудиторна робота, яка має чітку професійну спрямованість. Свою ефективність довела наскрізна система організації позааудиторної роботи, яка розпочинається із залучення студентів молодших курсів до участі в простих за формою і змістом заходах та продовжується на старших курсах у вигляді більш складної професійно спрямованої творчої діяльності.

Формування професійних вмінь майбутніх вчителів передбачає залучення їх до різноманітних видів і форм позааудиторної діяльності, як індивідуальних,

так і групових та масових, вагоме місце серед яких займають вікторини, квести, тематичні вечори, інтерактивні розваги, театралізовані дійства тощо.

Однією з поширених форм позааудиторної роботи у педагогічних ЗФПО є заходи, організовані і проведені спільно з вчителями закладів середньої освіти, які дають можливість апробувати на практиці інноваційні форми навчання і виховання, сприяють розвитку креативності, ініціативності, формуванню професійних вмінь та особистісних якостей майбутніх педагогів.

Універсальним засобом активізації пізнавальної діяльності студентів, їх особистісного та професійного розвитку є предметні олімпіади, творчі конкурси, вебінари, семінари, тренінги. Участь студентів у таких заходах сприяє виявленню та розвитку їх обдарованості, мобілізації природних здібностей, використанню творчих резервів та є запорукою розвитку професійних вмінь майбутніх педагогів.

Традиційним у роботі викладачів педагогічних ЗФПО є проведення педагогічних лабораторій, майстер-класів, зустрічей з вчителями-практиками, мета яких полягає у формуванні професійної компетентності майбутніх педагогів, вдосконаленні їх педагогічної майстерності, розвитку творчих здібностей та критичного мислення, забезпеченні креативного підходу до виконання професійних обов'язків. Під час таких заходів студенти мають можливість не лише ознайомитися з сучасними підходами, інноваційними технологіями та методами навчання, збагатити свій методичний багаж ідеями та доробками вчителів-практиків, але й поділитися своїми творчими напрацюваннями, педагогічними «родзинками», набутими в процесі проходження педагогічної практики.

Розвитку обдарованої особистості, формуванню професійних вмінь та компетентностей сприяє науково-дослідна діяльність студентів, результати якої висвітлюються в доповідях і тезах учасників студентських науково-практичних конференцій, що проходять в різних ЗВО України.

Висновки. Отже, на основі вище викладеного можемо дійти висновку, що формування професійних вмінь майбутнього вчителя як складової розвитку

його професійної педагогічної культури є важливим завданням освітнього процесу в педагогічних ЗФПО. Виконання цього завдання забезпечить потреби майбутнього вчителя у самореалізації, а суспільства - у висококваліфікованих конкурентоздатних педагогічних працівниках. Успішність формування професійних вмінь залежить від умов організації освітнього процесу в ЗФПО, а також від особистісних якостей студентів, зрілості мотивів вибору професії, рівня сформованості у них готовності до особистісного розвитку, самовдосконалення та підвищення професійного рівня.

Список використаних джерел

1. Туркот Т.І., Коновал О.А. Педагогіка та психологія вищої школи: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Херсон: Олді-плюс, 2013. 466 с.
2. Буряк В.К. Педагогічна культура: теоретико-методологічний аспект: монографія. Київ: Деміур, 2005. 232 с.
3. Гриньова В. М. Формування педагогічної культури майбутнього вчителя (теоретичний та методичний аспекти). Київ, 2000. 417 с.
4. Бабенко Т. Формування професійної культури педагога. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/53035444.pdf>. (дата звернення: 17.10.2022).
5. Бабич М., Вітвицька С. Педагогічна культура викладача вищого навчального закладу. *Модернізація вищої освіти в Україні та за кордоном: збірник наукових праць*. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. С. 77 - 80.
6. Загальна психологія: підручник / ред. С.Д. Максименко. 2-ге вид. Вінниця: Нова книга, 2004. 704 с.
7. Груць Г.М. Особистість і професійна компетентність педагога в сучасній освіті. *Професійна компетентність учителя Нової української школи: формування, розвиток та удосконалення: матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції / за ред. В.М.Чайки*. Тернопіль: ТНПУ, 2020. 165 с.

8. Ружицький В.А. Сутність і види професійних умінь учителів образотворчого мистецтва. URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=373 (дата звернення: 17.10.2022).

9. Кришень І.В. Формування професійної культури майбутніх учителів початкової школи. *Вісник психології і педагогіки*. Випуск 12. Київ, 2013. URL: http://www.psyh.kiev.ua/Збірник_наук._праць._-_Випуск_12 (дата звернення: 17.10.2022).